

16 NİSAN 2017 REFERANDUM SONUÇLARINA GÖRE ALEVİLERİN TERCİHİ (SİVAS İLİ ÖRNEĞİ)

*The Preference of Alevi according to The Results of The Referendum on 16th April 2017
(The Example of Sivas Province)*

Die Präferenzen der Aleviten nach den Ergebnissen des Referendums vom 16. April 2017 (am Beispiel der Provinz Sivas)

Haydar GÖLBAŞI*

Seçmenler oy kullanırken çeşitli faktörlerden etkilenmekte ve buna bağlı olarak tercihlerini belirleyip, oy verme davranışında bulunmaktadır. 1980’li yıllardan itibaren siyaset tüm dünyada gittikçe artan bir oranda kültürel kimlikler üzerinden belirlenmektedir. Ülkemizde de parti aidiyetlerinin yaygın bir biçimde kültürel kimlikler üzerinden tanımlanmaya başlanması nedeniyle, etnik ve dini kökenler ile siyaset arasındaki ilişki seçmen davranışını belirleyen önemli faktörlerden biri haline gelmiştir. Benzer tercihler referandum süreçlerinde de gerçekleşmektedir. Seçmenler genellikle destekledikleri partinin referandumda savunduğu görüş doğrultusunda oy kullanmaktadır.

N
Ö

Türk siyasi tarihi boyunca seçimlerde kritik rol oynayan Alevilerin tercihi genellikle Cumhuriyet Halk Partisi’nden (CHP) yana olmuştur. Bu durum Aleviler için öteden beri uzak durdukları milliyetçi ve mukaddesatçı sağ partileri bir alternatif olmaktan çıkartarak, onları bu partinin doğal tabanı durumuna getirmiştir. Bu çalışmada, 16 Nisan Referandum sürecinde ezici bir çoğunlukla “Hayır” yönünde oy veren Alevi seçmenlerin oy tercihlerinde ne tür etkenleri dikkate aldıklarının ortaya çıkarılması amaçlanmıştır. Bu çerçevede Sivas ili 16 Nisan 2017 referandum seçim sonuçları analiz edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Alevilik, referandum, plebisit.

* Dr. Öğretim Üyesi. Cumhuriyet Üniversitesi CMYO, Büro Hizmetleri ve Sekreterlik Bölümü, hgolbasi@cumhuriyet.edu.tr, ORCID ID:orcid.org/0000-0002-4046-215X.

ABSTRACT

Voters are influenced by various factors while voting and accordingly they make their choices and act by voting. Since 1980's, all over the world politics has been increasingly determined by cultural identities. In our country also, as party affiliations started widely to be defined by cultural identities, the relationship between ethnic and religious backgrounds and politics has become one of the important factors which determine voters' behavior. Similar choices are made during the referendum, too. Voters usually vote in referendum in line with the view defended by the party they support.

Alevi who played a critical role in the elections throughout Turkish political history, generally use their votes in favor of the Republican People's Party. In this way Alevi cease to be an alternative for nationalist and sectarian right-wing parties, from which they stay away all along, and they became the grassroots of the Republican People's Party. This paper aims to ascertain the factors affected the Alevi voters who predominantly used "No" vote in the referendum on 16 April. Within this scope, the referendum election results from the Sivas Province were analyzed.

Keywords: Alevism, referendum, plebiscite.

ZUSAMMENFASSUNG

Die Stimmberechtigten werden bei der Stimmabgabe von verschiedenen Faktoren beeinflusst, auf deren Grundlage sie auch ihre Präferenzen bestimmen und ihre Stimme abgeben. Seit den 1980er Jahren ist die Politik auf der ganzen Welt auf einer wachsenden Skala von kulturellen Identitäten bestimmt worden. Da es auch in unserem Land angefangen hat, die Parteimitgliedschaften immer mehr über die kulturellen Identitäten zu definieren, ist die Beziehungsebene zwischen den ethnischen und den religiösen Wurzeln einerseits und der Politik andererseits zu einem der wichtigsten Faktoren für die Bestimmung des Whlerverhaltens geworden. Ähnliche Präferenzen werden auch in den Referendum-Phasen realisiert. Die WählerInnen votieren oft für eine Partei, die sie auch in einem Referendum unterstützt haben.

Die Aleviten, die in der politischen Geschichte der Türkei eine wichtige Rolle bei den Wahlen gespielt haben, bevorzugten generell die Republikanische Volkspartei (CHP). Dieser Umstand führt aus Sicht der Aleviten dazu, dass sie die natürliche Basis dieser Partei bilden und dass die nationalistischen und religiösen Rechtsparteien, zu denen sie seit jeher distanziert stehen, für sie keine Alternative darstellen. In dieser Studie soll herausgefunden werden, welche Faktoren die alevitischen WählerInnen, die am 16. April im Referendum mit großer Mehrheit mit ‘Nein’ stimmten, in ihren Präferenzen berücksichtigt haben. In diesem Rahmen wurden die Ergebnisse des Referendums der Provinz Sivas vom 16. April 2017 analysiert.

Schlüsselwörter: Alevitentum, Referendum, Beschluss.

Giriş

Anadolu Aleviliği farklı inanç ve kültürlerden etkilenecek senkretik (karışık) bir yapı kazanan ve yaşama aktarılan inançlar bütünüdür. Ocak (1996: 210-211) bu görüşü şöyle ifade etmiştir: “Alevilik ve Bektaşiliği doğuran Türk Heterodoksisi, gerçekten de Orta Asya’daki eski Türk inançlarıyla başladı. Şamanizm ve Budizm ile mistik bir niteliğe büründü. Zerdüştlük ve Maniheizm ile beslendi. Yesevilik ile İslâmın ve İslâm sufliliğinin damgasını yedi. Buna Horasan Melametiliğinin kalenderane tavrı eklendi. Böylece Anadolu’ya gelindi. Neo-Platonizm’in, eski pagan ve Hıristiyanlık dönemi yerel kültürlerinin belli unsurlarıyla tanıştı. 15. yüzyılda İran Hurufiliğinin, 16. yüzyıl başında Safevi Şiiliğinin motifleriyle bildiğimiz çehresini kazandı”.

Yukarıdaki görüşe paralel bir Alevilik anlayışını da Aydın ileri sürmektedir. Aydın’a (2005: 127) göre, Aleviliğin özgün değerleri İslâmın içinde değil, Orta Asya’dan, Mezopotamya’dan gelip, Anadolu’da var olan diğer kültürlerle kaynaşarak oluşmuştur. Asırlarca İslâmın kuşatması altında kaldığından dolayı kimi sembolik ve biçimsel öğeleri almıştır. Bunlar Ali, On İki İmam ve Kerbela’dır. Buna karşılık kendini belirleyen felsefe ve inanç biçimleri İslâmın dışında oluşmuştur. Vahdet-i vücüt, kamil insan, eline beline hakim olma düsturu bunlara örnektir.

Anadolu Aleviliği ve Bektaşilik konusundaki çalışmalarıyla dünyaca tanınan ünlü Türkolog İrene Melikoff, Alevi deyimini yerine Kızılbaş deyimini kullanmayı yeğlemektedir. “Kızılbaş adının, Şeyh Haydar (1460-1468) zamanında büyük bölümünü Azerbaycan ve Doğu Anadolu Türkmen boylarının oluşturduğu, taraftarlarının adlandırılması için kullanıldığını belirtmektedir. Ve onun kısa yaşamı sırasında, Safevi tarikatı dini siyasi bir güce; taraftarları, amaçlı düzenli gazilere dönüştü. Bunlar ayrıca kırmızı serpuşları Tac-ı Haydari adı verilen on iki dilimli kızıl börtükleri dolayısıyla Kızılbaş diye anıldılar” (Melikoff, 1998: 214).

Alevilik denilince akla gelen bir diğer kavram ya da inanç sistemi de Bektaşiliktir. Hatta genellikle Alevi-Bektaşî biçiminde bir kullanıma sıkça rastlamak mümkündür. Bektaşilik birbirine aykırı birçok öğenin birbirine karıştığı, örf dışı (nonconformiste) ve dili Türkçe bir halk öğretisidir. Bektaşiliğin daha çok yerleşik ve kentli bir kültüre sahip olduğu ve bu özelliğinin onun Alevilik ya da Kızılbaşlık ile olan en önemli farkı olduğu ileri sürülmektedir. Bektaşiler tarikatının kurumlaşması, II. Bayezid’in Hacı Bektaş Tekkesi postnişliğine getirdiği Balım Sultan’a uzanmaktadır. Melikoff (1994: 25)’a göre, “yüzyıllar geçtikçe, kent merkezleri Bektaşiliği ile halk kitleleri Aleviliği

arasında giderek derinleşecek bir uçurumun belirdiği de görülecektir. Her ikisinde de inançlar aynıdır. Farklılıklar, başlıca sosyal niteliktedir. Birinci halde, kent merkezleri çevresinde kurulmuş olan tekkelere okumuş insanlar gelmektedir; ikinci halde ise, yalnızca çoğu kez ümmi halk kitleleri ile temas edilmektedir”. Bugün gelinen noktada bu ikisi birbirinin yerine sık sık kullanılabilir. Alevilik ve Bektaşilik, inanç ve ahlak esasları edebiyatları bakımından temel olmayan farklılıklar dışında ortaktırlar. En temel farklılık, Bektaşilerin daha çok şehirlerde yaşamalarına karşın, Alevilerin yarı-göçebe çevrelerde yaşamaları şeklinde ortaya çıkmış sosyal bir farklılıktır. Ancak tarihsel olan bu farklılık, günümüzde anlamını yitirmeye başlamış, hem Alevi, hem Bektaşi grupları nitelemek üzere “Alevilik” adı yaygın olarak kullanılır olmuştur (Yaman, 2004: 56).

Tanımlamaya çalıştığımız Alevilik olgusu, Osmanlı’da daha çok “Kızılbaş” adı ile anılmış ve özellikle de Yavuz Sultan Selim döneminde çeşitli katliamlara maruz kalmış ve hep ezilmiştir. Yaman (1994)’a göre, “Osmanlı yönetimi, adalet isteyen Alevi halkını, ‘Dinsiz, Kızılbaş, kafır, öldürülmeleri vaciptir’ gibi fetvalarla ezmeye çalışmış ve ezmiştir de”. Çaldıran Seferine hazırlanan Yavuz Sultan, Osmanlı ulemasının da fetvalarını alarak, Anadolu’da Şah İsmail taraftarı ve ayaklanma ihtimali olan 40 bin kişiyi katletmiştir. Şener (1995: 85)’e göre, “Yavuz, İran seferine Anadolu’dan başladı. Önce bu deftere geçen 40.000 Alevi’nin katledilmesi emrini verdi. Bu emirle o güne kadar Anadolu’da eşi görülmemiş büyük bir katliam başladı. Alevi yerleşmelerinde taş üstünde taş kalmadı. Alevi inançtaki insanlar en ücra Alevi köylerinde bile yediden yetmişe katledilmiştir, kaçanların aylarca dağlarda izi sürüldü. Bu kıyımdan yalnızca kuş uçmaz kervan geçmez yerlere kaçan Aleviler kurtulabilmiştir”. Bugün Anadolu’da Alevi yerleşim yerlerinin genellikle ulaşımın kolaylıkla sağlanamadığı dağlık alanlarda olmasının nedeni olarak, Yavuz Selim ve daha sonra Kanuni Süleyman döneminde yapılan katliamlar olduğu görüşü kabul görmektedir.

Aleviler bu tarihsel ezilme ve dışlanma durumu nedeniyle Mustafa Kemal Atatürk’e ve Türkiye Cumhuriyeti’nin kuruluşuna büyük destek vermişlerdir. Aleviler Cumhuriyetin kuruluşuyla birlikte derin bir nefes almışlardır. Mezhep ayırımına dayanan ve zaman zaman kısımlara yol açan sosyal kırılmalardan dolayı Aleviler, yeniden Osmanlı’yı çağrıştıracak ve Türkiye Cumhuriyeti’ni mezhepçi bir anlayışa yöneltecek siyasal partilere uzak durmuşlardır. Bu nedenle de ülkeyi geriye götüreceğini düşündükleri anayasal değişikliklere de karşı çıkmaktadırlar. Ülkemizde yaklaşık 25 milyon civarında olduğu tahmin edilen Alevilerin siyasal eğilimlerine

bakıldığında, hemen hemen hepsinin sosyal demokrat partileri ve özellikle de CHP'yi destekledikleri görülmektedir.

1- Referandum

Referandum, yasaların kabulü, anayasa değişikliği veya devletler için önemli sayılan meselelerde halkın yapılacak değişikliklere karşı iradesini belirlemek amacıyla yapılan oylamadır. Referandumda halka yapılacak değişikliğin istenip istenmediği sorulur ve çıkan oylama sonuçlarına göre de yapılması planlanan değişiklik yürürlüğe girer veya iptal olur. Yani referandum, halkın yönetime doğrudan katılma biçimlerinden biridir.

Gözler (2017: 106)'e göre, referandum, en kısa tanımıyla parlâmento tarafından kabul edilen bir kanun metninin halkın onayına sunulmasıdır. Bu usûlde, parlâmento tarafından kabul edilen bir kanun metninin yürürlüğe girebilmesi için seçmenlerin çoğunluğu tarafından da kabul edilmesi gerekmektedir.

Referandum ile benzerlik gösteren ve birbirleri yerine sıkça kullanılıp karmaşa yaratan bir diğer kavram da plebisittir. "Klasik anlayışa göre, referandum kurumlara ilişkin bir halk oylaması olmasına karşılık, plebisit belli bir kişisel politikanın oylanmasıdır. Hükümetin halk oylaması sırasında tarafsız kalması durumunda, referandumdan söz edilir. Hükümetin karşı propagandayı yasaklamakta ya da hükümet karşı propagandaya izin vermekte, ancak kendi otoritesinin ağırlığını da kabulden yana koymaktaysa, bu durumlarda plebisitten söz edilmektedir. Buna dayanılarak yapılan bir tanımlamaya göre, halkoylamasını isteyenlerin, sonuç ne olursa olsun görevde kalmaları plebisittir; buna karşılık halk oylaması isteyenlerin oylama sonuçlarına katlanmaları referandumdur. Referandum kuşkusuz demokratik bir yönetim aracıdır. Ancak demokratik bir toplum amacına yönelirken, araçla amaç uyumlu olmalıdır. Bu amacın inandırıcılığı gölgelendiği ortamda halk oylaması da amacından saparak halk dalkavukluğu olarak adlandırılan popülizme kapıları açar. Böyle bir durumda, demokratik olmayan amaçlara meşruluk kılıfı kazandırma sonucunu doğurur ve kelimenin tam anlamıyla plebisit adını alır (Teziç, 2012: 286-287).

Görüldüğü gibi plebisit, temelinde bir halk oylamasıdır. Bu nedenle, plebisit ile referandumun birbirinden özenle ayrılması gerekir. Referandum ile plebisit arasında, genellikle kabul edildiği üzere şu farklar vardır:

Referandumda bir 'sorun', plebisitte bir 'adam' söz konusudur. Birincisinde bir 'metin' oylanır; ikincisinde ise bir isim (Duverger, 1962: 229). Referandum ile plebisit

arasındaki diğer fark ise, demokratiklik bakımından ortaya çıkmaktadır. Referandum demokratik bir usuldür. Halk etkendir, öznedir, karar alma sürecinin başına, ortasına ve sonuna katılır. Plebisit ise, anti demokratik bir usuldür: Halk edilgendir, nesnedir, karar alma sürecinin sadece sonuna katılır. Referandumun yapılmasını isteyen, halkın seçtiği temsilcileridir. Oylanan şey ise, halkın temsilcilerinin hazırladığı metinlerdir. Oysa plebisitte başvuranlar, fiili iktidar sahipleridir. Oylanan şey ise, halkın katılımı olmadan hazırlanan metinler, fiili yönetimlerin oldubittileri, karar ve eylemleridir. Kısaca plebisit, diktatörlerin, anti demokratik yöneticilerin kendilerine meşruluk kazandırmak için başvurdukları bir halk oylamasıdır (Gözler, 2017: 108). Görüldüğü gibi plebisit, referandumdan bir sapma, onun sezarizm anlamında, bozulması kötüye kullanılmasıdır (Burdeau, 1969: 115). Yani referandum, kolayca plebisite dönüştürülmeye elverişli bir usuldür. Kapani'nin de ifade ettiği gibi, "referandum 'kuvvetli adam' heveslisinin elinde kolayca amacından saptırılabilir" (Kapani, 1981: 300). Bu durumda halk, bir metni onayladığını sanarken, gerçekte bir adama sınırsız bir iktidar verir.

Özetle, referandum ve plebisit sıklıkla birbirine karıştırılan iki kavramdır. Özellikle Türkiye ve benzeri ülkelerde referandum oylaması, devlet-parti merkezli olarak görülüp oylandığı için siyasi partiler de halk oylamasının amacını kolaylıkla saptırabilmektedirler. Halk oylamasına sunulan bir metne 'evet'-'hayır' demekle, o metni hazırlayan kişiye 'evet'-'hayır' demenin birbirinden kolayca ayrılamayacağı söylenebilir. Dolayısıyla Türkiye gibi oy verdikleri partinin getirdiği her metne sorgulamadan onay veren kitlelerin olduğu ülkelerde referandumların her şart ve durumda olumlu sonuçlar doğuracağını söylemek de gerçekçi bir söylem değildir.

2- Aleviler ve siyasi parti yönelimleri

1950 yılında çok partili hayata geçişle birlikte Alevi seçmenlerin de siyasi parti tercihlerinde değişiklikler meydana gelmiştir. Demokrat Parti (DP), Alevilerin yoğun olarak yaşadıkları bazı illerde Alevi adaylar göstererek Alevi oylarını almayı hesap etmiştir. Bir kısım Alevi seçmenler de bu yörelerde DP'ye destek vermişlerdir. Fakat bu destek bütün Aleviler DP'ye yönelmiş gibi abartılacak boyutta değildir. Alevilerin DP'ye oy verdikleri bu dönemin öne çıkarılmasının temel nedenlerinden biri, Türkiye Cumhuriyeti'nin yaklaşık yetmiş yıllık çok partili hayata geçiş süreci içerisinde Alevilerin oy tercihlerinin sağ partiye yöneldiği tek dönem olmasıdır.

1950 seçimlerinde DP ve CHP arasında Alevilerin yoğun yaşadığı şehirlere göre oy dağılımları şöyledir:

	DP	CHP
Amasya	%53	%47
Çorum	%66	%34
Tokat	%56	%44
Tunceli	%60	%40
Maraş	%45	%34
Sivas	%54	%46
Yozgat	%58	%42

Bununla beraber Alevilerin yoğun yaşadığı Erzincan, Hatay, Malatya ve Kars gibi şehirlerde ise CHP birinci parti olmuştur.

1954 Genel Seçimleri aslında DP'nin 1950 seçimlerine göre daha da güçlü çıktığı seçimlerdir. DP oy oranını ülke genelinde %55 den %57,5 e çıkartmıştır. Üstelik DP Alevilerin yoğun yaşadığı Amasya, Çorum, Erzincan, Hatay, Maraş, Sivas, Tokat ve Yozgat illerinde birinci parti olmuştur. 1954 seçimlerinde Alevilerin yoğun yaşadığı şehirlerdeki DP ve CHP'nin oy dağılımları şöyledir:

	DP	CHP
Amasya	%55	%40
Çorum	%60	%34
Tokat	%55	%44
Erzincan	%51	%48
Maraş	%54	%36
Sivas	%52	%44
Yozgat	%57	%33
Hatay	%60	%37

1954 seçimlerinde Alevilerin yoğun yaşadığı Kars, Malatya ve Tunceli gibi şehirlerde ise CHP birinci parti olmuştur.

1957 seçimlerine gelindiğinde ise DP, Hatay, Maraş, Tokat gibi şehirlerde CHP karşısında üstünlüğünü yitirmiştir. Bu sonuçlar DP'ye yönelmiş Alevi seçmenin

CHP'ye döndüğünü göstermektedir. Bu döneme ait seçim sonuçları aşağıdaki tabloda verilmiştir.

	DP	CHP
Hatay	%45	%47
Kars	%36	%58
Tokat	%44	%48
Tunceli	%34	%53
Maraş	%42	%45
Sivas	%39	%53
Malatya	%42	%45

Bir seçim dönemi olarak 1950-1954-1957 seçim sonuçları incelendiğinde, Alevilerin kitlesel olarak DP'ye yönelmemekle birlikte, bu seçim dönemlerinde DP'yi destekledikleri görülmektedir. Bu seçmen davranışının nedenlerinden biri olarak Alevilerin yaşanmış olan bir takım olumsuz olaylar nedeniyle yeni kurulan Demokrat Parti'yi bir umut olarak görmeleridir. Ayrıca, 1950-1954-1957 döneminde Aleviler tek parti dönemine bir tepki olarak da DP'ye yönelmişlerdir. Ancak sonrasında bu dönemin bir hayal kırıklığı olduğu düşüncesiyle, oy tercihlerini değiştirmişlerdir. Hatta yaşanan bu hayal kırıklığını şiirlerine yansıtan ünlü Alevi ozanlar vardır. Örneğin Sivas Şarkışlalı Ozan Ali İzzet Demokrat Partinin Alevileri hayal kırıklığına uğrattığını şu şiiriyle dile getirmiştir:

Demokrat Partiyi Gözel Kız Sandık

Demokrat Partiyi güzel kız sandık	Bunların mevkii kazanmak fikri
Çirkin çıktı kahbe çıktı dul çıktı	Düşünen kim bizim gibi fakiri
Alnım açık yüzüm ağ dedi kandık	Has kumaş'ık dedi bize herbiri
Yüzü kara çıktı başı kel çıktı	Kendir çıktı keten çıktı çul çıktı
Hırsız vatandan sürekle dediler	Söz milletin dedi kendi söyledi
Köylünün dileğin vererek dediler	Hürriyet var dedi zulüm eyledi
Son zamanda bir gün görek dediler	Altın paraları netti neyledi
Afat çıktı tufan çıktı yel çıktı	Hazineden bakır çıktı pul çıktı

Bakın hallarına şu milletlerin	Al'İzzet ne dersin git sazını çal
Açın kapısını adaletlerin	Hikmete karışma tez gelir zeval
Mehdi diye gözlediğimiz zatların	Bozuldu adalet düzelmez ahval
Koltuğundan haç put çıktı nal çıktı	Fitne çıktı Deccal çıktı mal çıktı

Bu dönemden sonra bazı zengin Aleviler tarafından Türkiye Birlik Partisi (BP) kurulmuştur. Ata (2007) bu konuyu şu şekilde özetlemektedir: “Birlik Partisi, farklı kimliklerin ve ideolojilerin kendilerine ifade etmesine olanak tanıyan 27 Mayıs Anayasası'nın oluşturduğu görece özgürlükçü bir ortamda zengin Aleviler tarafından, Avukat Cemal Özbey'in önderliğinde 17 Ekim 1966'da kuruldu. Partinin en önemli özelliği hem Cumhuriyet tarihinde belli bir inanca mensup olan Alevilere yaslanan ilk parti, hem de Alevilerin ilk siyasi deneyimi olmasıydı.”

Türkiye Birlik Partisi ile ilgili olarak Saraç (2011: 459) ise şunları ifade etmektedir: “12 Ekim 1969 tarihinde yapılan milletvekili seçimlerinde, Alevilerin yoğun yaşadığı illerde ciddi bir performans gösterdi. Amasya'da %20.7 oy alarak CHP'den sonra üçüncü parti olan Birlik partisi, Tokat'ta %16.2, Erzincan'da %15.6, Çorum'da %14.5 lik başarı elde etmişti. Yüzde beşin üzerinde oy aldığı diğer iki il ise Malatya %6.8 ve Sivas %6.2 idi. Kurulduğu tarihten itibaren iç çatışmaların yaşandığı BP, etkili bir örgütlenme gerçekleştirememesine karşın 1969 seçimlerinde iyi bir başlangıç yaptı. Ama bu başarı Alevi nüfus dikkate alındığında pek de parlak değildi. İlerleyen süreçte BP'nin sekiz milletvekilinden beşi AP'nin güvenoyu almasına kabul oyu verdikleri için partiden ihraç edildiler ve BP, bir daha etkili ve başarılı olmadı.

Daha sonraki yıllarda da zengin ve sağa yakın az sayıdaki Alevi dışında büyük çoğunluğun sol ve sosyal demokrat partilere oylarını verdikleri görülmektedir. Özellikle 1980 sonrası sürece bakıldığında, kapanan CHP yerine kurulan Halkçı Parti 1983 seçimlerinde Alevilerin yoğun yaşadığı Hatay'da yüzde 36,37, Tunceli'de yüzde 63,56, Sinop'ta yüzde 44,77 ve Edirne'de yüzde 41,32 oy oranına ulaşırken, Kırklareli ve Zonguldak'ta birinci parti olmuştur. Daha sonraları ise Aleviler siyasi tercihlerini ağırlıklı olarak Erdal İnönü'nün Genel Başkanı olduğu Sosyal Demokrasi Partisi (SODEP) ve Sosyal Demokrat Halkçı Parti'ye (SHP) yönlendirmişlerdir. 1992'de CHP'nin yeniden açılmasıyla birlikte Aleviler yeniden CHP'ye yönelmişlerdir.

3- 16 Nisan 2017 referandum sonuçları

Bu çalışmada, “Aleviler 16 Nisan 2017 referandumunda nasıl oy kullandı ve neden ‘hayır’ oyu kullandı?” sorularının cevabı Sivas Aleviliği içinde, bu bölgede yaşayan Aleviler arasında aranmıştır. Bölgede tüm ilçeler göz önüne alınarak, örneklem alanı bu ilçelerin nüfus yoğunluğunu Alevilerin oluşturduğu bazı köyleriyle sınırlı tutulmuştur. Her ilçede görüşülen kişilere “Referandumda tercihiniz ne yönde olmuştur?” başlığı altında aynı sorular yöneltilmiş ve bazı Alevî dernek ve vakıf yöneticileriyle derinlemesine görüşmeler yapılmıştır. Ayrıca örneklem alınan köylerin 1 Kasım 2015 Genel Seçim sonuçları da ele alınmıştır. Görüşme sonuçlarına göre 2017 referandum oylamasında Alevî seçmenlerin hemen hemen tümünün “hayır” oyu kullandığı kanaati oluşmuştur. Yapılan görüşmeler şu şekildedir:

Kangal ilçesi, İ.D.: Biz başkanlık sistemi geldiğinde hukuk ve adaletin güçlenmeyeceğini, aksine elimizde var olanları da yitireceğimizi düşündüğümüz için “hayır” dedik. Anadolu’da katliamlar nedeniyle dağlara çıkmak zorunda kalan bir toplumdansöz ediyoruz. Bu durum Alevî olmayan arkadaşlar tarafından kolay anlaşılacak bir durum değil. Aleviler için en hayati şey, laik cumhuriyete saldırdır.

Gürün ilçesi, E.K.: Biz CHP nin dışında ömrümüz boyunca başka bir partiye oy vermedik bundan sonra da vermeyiz. Biz ezelden beri ailemizle birlikte hep CHP’ye oy verdik. Referandumda CHP hayır dedi, elbette biz de hayır dedik. Anlayacağınız hayırda hayır vardır.

Yıldızeli ilçesi, E.A.: Biz referandumda hayır verdik, çünkü bu anayasa değişikliği Atatürk’ün kurduğu Cumhuriyeti tehdit ediyor. Eğer Atatürk olmasaydı biz Aleviler hala zulüm görüyor olacaktık. Onun için hayır dedik ama yine de bir işe yaramadı. Bizim desteklediğimiz parti oylarımıza bile sahip çıkamadı.

Divriği ilçesi, G.K.: AKP özgürlükleri kısıtladıkça, tüm ülke yönetimini mükemmel yapacak olsa dahi ben onların dediğine oy vermem. AKP’nin getireceği anayasa değişikliğinin demokrasiyi askıya alacağını düşünüyorum. Ayrıca bu partinin Alevilerin lehine olacak bir yasal düzenlemeyi getireceğini hiç sanmıyorum. Hayır verdik vermesine de ne işe yaradıysa?

Şarkışla ilçesi, D.Ç.: Biz CHP’liyiz onun yolundan ayrılmayız. Eğer AKP gücü yetse hilafeti yeniden getirir. Biz onun için bunların getireceği her türlü anayasa

değişikliğine karşıyız ve asla desteklemeyiz. Hayır verdik vermesine de CHP hayırımıza bile sahip çıkmadı.

İmranlı ilçesi, Z.T.: Biz CHP'liyiz partimiz hayır diyorsa tabi ki biz de hayır diyeceğiz. Bu yöre çok çekmiş Osmanlı zulmü katliamlar neler neler? Tabii ki CHP'ye de zaman zaman kızdığımız oluyor, ama yine de kopamıyoruz işte. Eğer bu AKP tek adamlığı kurarsa yazık olur laik Cumhuriyete. Hayır dedik ama oylarımıza sahip çıkmadılar yazık oldu memleketeye...

Koyulhisar ilçesi, L.C.: Yıllardır CHP'ye oy veririz. Gerçi hiç iktidar yüzü göremedik ama olsun baba-dede partisi. Biz yine de CHP ne derse onu yaparız. Anayasa değişikliği konusunda partimizin tutumu belli bizim yolumuz da bu. Bu arada Anayasa değişikliği Türkiye'yi iyi yere götürmez demedi demeyin...

Zara ilçesi, C.İ.: Referandumda hayır dedik, fakat neye yaradı adamlar yine hile ile “evet” çıktı dediler. En kötüsü ise CHP'nin oylarımıza sahip çıkmayıydı. Ben siyaseti seven birisiyim ama artık hem partimizden, hem de siyasetten soğudum. Hem hile var diyeceksin, hem de YSK'nın önüne gitmeyeceksin. Ben artık umudumu yitirdim hayırlısı...

Ulaş ilçesi, H.G.: Ben ve köyümün tamamı hayır oyu kullandık. Her seçimde oyumuzu CHP'ye veririz. Referandumda hep hayır dedik. Biliyorsunuz biz 2010 referandumunda da hayır demiştik. Bu iktidarın demokrasi ve insan hakları açısından biz Alevilere vereceği bir şey yok. Hep göz boyamaca bunları...

Yapılan bu görüşmelerden Alevi seçmenlerin referandum konusu olan “başkanlık sistemine geçiş” ile ilgili anayasa değişikliğinin mevcut siyasal iktidarın (Adalet ve Kalkınma Partisi-AKP) tüm yetkileri ele alacağı ve bu durumun Aleviler açısından kaygı verici olduğunu söylemek mümkündür. Bu nedenle de Alevi seçmenlerin hemen hemen hepsi referandumda ‘hayır’ oyu verdiklerini ifade etmişlerdir. Yapılan tüm seçimlerde genel olarak CHP'yi destekleyen Aleviler, kendi geleceklerini ilgilendiren anayasal bir değişikliğin oylandığı referandumda da CHP ile birlikte “hayır” yönünde tercihlerini belirtmişlerdir. Bu durum aşağıda verilen 16 Nisan 2017 referandum ve 1 Kasım 2015 genel seçim sonuçları karşılaştırıldığında daha da net görülmektedir. Anayasa değişikliği referandum sonucunda Sivas ilinde %71,28 oranında “evet” çıkarken, %28,72 oranında “hayır” oyu kullanılmıştır. Bu çalışmada örneklem alınan

Alevi seçmenlerin yoğun olduğu köyler bazında YSK'dan alınan oy dağılımı aşağıdaki şekildedir:

Akıncılar

Altıntepe mah: Hayır 33, Evet 6

Şenbağlar: Hayır 155, Evet 11

Divriği

Dikmeçay köyü: Hayır 64, Evet 0

Yağbasan köyü: Hayır 68, Evet 0

Çakırağa köyü: Hayır 23, Evet 1

Gemerek

Eskiyurt köyü: Hayır 239, Evet 22

Gürün

Bozhüyük köyü: Hayır 50, Evet 1

Güldede köyü: Hayır 37, Evet 3

Konakpınar köyü: Hayır 39, Evet 7

Hafık

Aktaş köyü: Hayır 43, Evet 4

Değirmenboğazı köyü: Hayır 16, Evet 2

Kurugöl köyü: Hayır 30 oy, Evet 1 oy

İmranlı

Arık köyü: Hayır 50, Evet 1

Boğazören köyü: Hayır 45, Evet 4

Çalıyurt köyü: Hayır 22, Evet -

Kangal

Dağönü Hayır 29, Evet 1

Hamal Köyü: Hayır 108, Evet -

Karanlık köyü: Hayır 70, Evet 1

Akıncılar

Altıntepe mah: CHP 26, AKP 4

Şenbağlar: CHP 176, AKP 3

Divriği

Dikmeçay köyü: CHP 76, AKP 2

Yağbasan köyü: CHP 79, AKP 2

Çakırağa köyü: CHP 21, AKP 0

Gemerek

Eskiyurt köyü: CHP 252, AKP 4

Gürün

Bozhüyük köyü: CHP 50, AKP 0

Güldede köyü: CHP 37, AKP 2

Konakpınar köyü: CHP 42, AKP 7

Hafık

Aktaş köyü: CHP 46, AKP 1

Değirmenboğazı köyü: CHP 35, AKP 0

Kurugöl köyü: CHP 27, AKP 2

İmranlı

Arık köyü: CHP 60, AKP 1

Boğazören köyü: CHP 63, AKP 1

Çalıyurt köyü: CHP 35, AKP 0

Kangal

Dağönü: CHP 41, AKP

Hamal Köyü: CHP 89, AKP 2

Karanlık köyü: CHP 72, AKP 1

Koyulhisar	Koyulhisar
Bahçe köyü: Hayır 196, Evet 3	Bahçe köyü: CHP 187, AKP 5
Gökdere köyü: Hayır 251, Evet 3	Gökdere köyü: CHP 256, AKP 7
Yeşilyurt köyü: Hayır 73, Evet 3	Yeşilyurt köyü: CHP 70, AKP 4
Suşehri	Suşehri
Kiziryurdu köyü: Hayır 16, Evet 8	Kiziryurdu köyü: CHP 20, AKP 6
Şarköy: Hayır 43, Evet 39	Şarköy: CHP 45, AKP 33
(Şarköy Alevi-Sünni karışık)	(Şarköy Alevi-Sünni karışık)
Şarkışla	Şarkışla
Sivrialan köyü: Hayır 67, Evet 0	Sivrialan köyü: CHP 91, AKP 2
Saraç köyü: Hayır 96, Evet 1	Saraç köyü: CHP 106, AKP 0
Hardal köyü: Hayır 32, Evet 3	Hardal köyü: CHP 39, AKP 1
Ulaş	Ulaş
Çavdar köyü: Hayır 29, Evet 5	Çavdar köyü: CHP 36, AKP 0
Güneşli köyü: Hayır 38, Evet 4	Güneşli köyü: CHP 48, AKP 1
Karagöl köyü: Hayır 46, Evet 4	Karagöl köyü: CHP 55, AKP 0
Yıldızeli	Yıldızeli
Banaz köyü: Hayır 126, Evet 3	Banaz köyü: CHP 145, AKP 5
İslim köyü: Hayır 44, Evet 0	İslim köyü: CHP 52, AKP 0
Merkez Sarıkaya köyü: Hayır 91, Evet 1	Merkez Sarıkaya köyü: CHP 91, AKP 3
Zara	Zara
Aşağışamözü köyü: Hayır 21, Evet 0	Aşağışamözü köyü: CHP 17, AKP 1
Zoğallı köyü: Hayır 49, Evet 2	Zoğallı köyü: CHP 44, AKP 1
Pazarcık köyü: Hayır 38, Evet 1	Pazarcık köyü: CHP 43, AKP 1
Sivas Merkez:	Sivas Merkez:
Alibaba mah.: Hayır 1977, Evet 5705	Alibaba mah.: CHP 1485, AKP 5163
Gökçebostan mah.: Hayır 1225 , Evet 1249	Gökçebostan mah.: CHP 776, AKP 1189
Seyrantepe mah.: Hayır 2325, Evet 313 oy	Seyrantepe mah.: CHP 1994, AKP 33 oy
Not: Bk. 16 Nisan 2017 Referandum sonuçları (YSK), 1 Kasım 2015 Milletvekili genel seçim sonuçları (YSK)	

Yukarıdaki tablolarda Sivas'ın tüm ilçelerindeki Alevi köylerinden bazıları örneklem olarak seçilmiştir. Bu köylerin tamamına yakınında seçmenler oylarını “hayır” yönünde kullanmışlardır. Katılımcıların ifadesine göre, bu sandıklarda çıkan birkaç tane “evet” oylarının ise genellikle seçim kurulu tarafından gönderilen sandık kurulu başkanlarının veya diğer siyasi parti temsilcilerinin olduğu düşünülmektedir. Yine yukarıda görüldüğü üzere aynı köylerin 1 Kasım 2015 Milletvekili Genel Seçim sonuçlarında seçmenlerin tamamına yakını CHP'ye oy vermişlerdir.

4- Alevi dernek ve vakıf kurumlarının temsilcilerinin görüşleri

Alevi dernek ve vakıf kurumlarının genel olarak kuruluş amaçları, Alevi-Bektaşî yurttaşların inançları ile ilgili ihtiyaçlarını karşılamak ve sorunlarını çözmek üzere Türkiye çapında tüm yurttaşlara hizmetler sunmaktadır. Ayrıca Alevi-Bektaşî inancının, öğretisinin ve kültürünün inanç önderlerini günümüzde yaşatmak, gelecek kuşaklara aktarmak, felsefeleri, görüşleri, hoşgörü ve akıl dolu inançları ile ülkemizin çok kültürlü, çok inançlı yapısının barış içerisinde sürdürülmesi için faaliyetlerde bulunmaktadır.

Cumhuriyetçi Eğitim ve Kültür Merkezi Vakfı

Kısa adı Cem Vakfı olan bu vakıf, 12 Mart 1995'te meydana gelen Gazi Olaylarından sonra kurulmuştur. Vakfın Genel Başkanı Prof. Dr. İzzettin Doğan, vakfın öncelikli amaçlarını şöyle sıralamaktadır: “Cem Vakfı, aslında Türküyle, Kürdüyle, Lazıyla, Çerkeziyle, Pomağı Boşnağıyla, kısaca ete kemiğe bürünen herkesin oluşturduğu Türk halkının sevgiye dayalı, kemale hoşgörüye dayalı tasavvufî İslam'ın yüz yıllarca her türlü zulüm ve baskıya direndikten sonra yeniden ayağa kalkmasının ve bütün insanlığa sevgi, dostluk ve kardeşlik sunmaya devam etmesinin ifadesidir. Vakfın birinci öncelikli amacı 16. asrın birinci çeyreğinden itibaren siyasi nedenlerle Alevi-İslamın üzerine bilerek insafsızca çökerilen sisin dağıtılması, Alevi İslam anlayışının berrak bir şekilde çıkartılmasıdır (Gölbaşı, 2007: 74).

Sivas Cem Vakfı Başkanı Mustafa Arslanali ile yapılan görüşmede referandum ile ilgili olarak şunları ifade etmiştir: “Biz referandumda “hayır” oyu kullandık. AKP yaklaşık 16 yıldır Alevilerin sorunlarını çözmek için ciddi hiçbir adım atmamıştır. İktidarlarının ilk yıllarında Alevilerin sorunlarını çözmeye yönelik olarak çeşitli komisyonlar oluşturdular. “Alevi Çalıştayları” düzenlediler. Fakat ortaya somut hiçbir çözüm önerisi koyamadılar. Bizim Cem Vakfı olarak temel

taleplerimizden birisi biliyorsunuz Cem evlerinin ibadethane olarak yasal bir statüye kavuşturulması ve ortaöğretimde zorunlu olarak okutulan din derslerinin zorunlu olmaktan çıkartılmasıdır. AKP ilk yıllarda demokratikleşme adı altında yaptıkları bu tür çalışmalar hiçbir neticeye kavuşturmamıştır. AKP ilerleyen yıllarda iktidarını sağlamlaştırdıktan sonra bu çalışmalarını da rafa kaldırdı. Buradan şu sonuç çıkıyor AKP aslında Alevilerin sorunlarına eğiliyormuş gibi yapıp onlardan oy almanın hesabını yapıyordu. Fakat Alevilerin oy vermediğini görünce onlar da bu oyalama işini bıraktılar. Alevilerin hiçbir sorununu samimi bir biçimde çözmeye yanaşmayan bu siyasal anlayışa biz hiçbir oy vermedik. Hal böyleyken bu iktidarın yapacağı Anayasa değişikliği ile ilgili bütün yetkileri bir tek adamın ele alacak olması bugüne kadar elde edilmiş olan tüm demokratik kazanımları tehdit edecektir. Örneğin Yasama, Yürütme ve Yargı bir adamın iki dudağı arasında olacaktır. Bu ülkemiz açısından çok sıkıntılı bir durumdur. Nitekim bunun sakıncalarını şu an yaşamaktayız. Ayrıca Atatürk'ün getirmiş olduğu birçok kazanım tehlike altına girecektir. Aleviler Atatürk'ün kurmuş olduğu Laik Cumhuriyet ile rahata kavuşmuştur. Bu iktidar Alevilere Osmanlı'nın mezhepçi anlayışını hatırlattığı için bizi ürkütmektedir. Bu nedenle yapacakları her türlü değişim ve çalışma bizim haklarımızı tehdit edecektir.”

Sivas Pir Sultan Abdal Kültür Derneği

Dernek 1976'da Sivas'ın Yıldızeli İlçesine bağlı Banaz Köyü'nde “Banaz Köyü Pir Sultan Abdal Turizm ve Tanıtma Derneği” adıyla kurulmuştur. Kültürel çalışma olarak Pir Sultan Abdal'ı anmaya yönelik etkinlikler düzenlemektedir. Dernek, 1980 yılında askeri yönetimce diğer kitle örgütleri gibi kapatılmış ve 8 Ağustos 1988 yılında “Banaz Köyü Pir Sultan Abdal Turizm ve Dayanışma Derneği” adıyla yeniden açılmıştır. Bu açılışında derneğin merkezi Banaz değil, Ankara'dır. Derneğin tüzüğünde yalnızca Banaz köylülerine üye olma koşulu konulmuştur. Pir Sultan Abdal'ı sevenlerin eleştirileri nedeniyle bu sınırlama, 26 Kasım 1990 yılında yapılan 1. Olağan Kongre'de tüzükle değiştirilmiştir. Bu tarihten sonra bu kültürü benimsemiş herkese üye olma olanağı tanınmış ve derneğin adı “Pir Sultan Abdal Kültür Derneği” olarak değiştirilmiştir (Gölbaşı, 84: 2007).

Pir Sultan Abdal Derneği Sivas Başkanı Hidayet Yıldırım referandum sonuçlarıyla ilgili görüşlerini, “Gericiliğe, ırkçılığa, ötekileştirmeye, hak ve özgürlüklerin tek adamın inisiyatifine bırakılmasına karşı olduğumuz için, farklılıkların bir arada eşit koşullarda barış içinde yaşaması için, inançlara saygı için, yargı bağımsızlığı için, kısaca demokrasinin tüm kurum ve kuralları ile hayata geçirilmesi, sözün yetkinin tek adam

yerine halkta olması için “hayır” dedik. Ve bilinsin ki demokrasi mücadelemiz bu bağlamda sürecektir.” biçiminde beyan etmiştir.

Alevi Kültür Derneği Başkanı

Dernek tüzüğüünün 2. maddesinde derneğin amacının, Alevi-Bektaşî öğretisini, kültürünü ve büyük düşünür Hacı Bektaş Veli başta olmak üzere tüm Alevi yol önderlerinin felsefesini, kültürlerin, yerleştirdikleri ve geliştirdikleri töreleri Alevi yol kurallarını ve öğretilerini öğretmek, yaşatmak ve yaymak, bu doğrultuda araştırmalar, incelemeler, sosyal ve kültürel çalışmalar yapmak, olduğu ifade edilmektedir.

Sivas Alevi Kültür Derneği Başkanı Niyazi Erdem konuyla ilgili olarak şunları söylemiştir: “Getirilmek istenen Anayasanın demokratik olmadığını düşünüyorum. Kabul edilen bu Anayasanın toplumların sorunları konusunda cevap olamayacağını, barış ve huzur getireceğini düşünmüyoruz. Başta Aleviler olmak üzere toplumun sorunları noktasında hazırlanan bu Anayasa çözüm olmayacaktır. Bu ülkede insanlar ve özellikle Aleviler üzerinden geliştirilen bu baskıların kat kat artacağı düşüncesi içindeyiz. Bu yüzden Türkiye’nin dört bir yanında bulunan Alevilerin hayır yönünde oy kullandığını iyi biliyoruz. Bizler de bu camianın içerisinde olarak hayır oyu verdik. Nitekim referandumdan sonra yaşanan süreçlerde de görüldüğü üzere referandum sonucu ülkenin demokratikleşmesi anlamında bir katkı sağlamıştır.”

Türkiye’nin yeni bir Anayasaya ihtiyacı olduğunu ifade eden Erdem: “Hazırlanacak Anayasa Türkiye’nin sorunlarına çözüm olmalıdır. Eşit yurttaşlığı örgütleyen, inançlar arası farklılık gütmeyen, bir inancı diğer inanca egemen kılmayan, tüm inançların ve bizim Alevi toplumunun inançsal demokratik haklarını da kapsmalıdır. Bugün Türkiye bir sorun yumağına dönüşmüş ve içinden çıkılmaz bir durumda. 16 yıldır tek başına iktidarken, her türlü güç elindeyken bu sorunlarını çözmemiş bir iktidarın, Başkanlık gibi bir sistemde sorunları çözeceğini söylemesi bize inandırıcı gelmemektedir. Evet, yeni bir Anayasaya ihtiyacımız vardır. Aleviler için 6 çalıştay yapıldı. Ama bu çalıştaylar Alevilerin temsilcileriyle yapılmadı, sorunlarına da çözüm olmadı. Bütün Alevi kurumları bir araya gelerek hükümete Alevilerin sorunlarını anlattık ve çözüm noktası için yapılması gerekenleri söyledik. “Aleviler bir araya gelemiyor” diyenlere de cevap verip bahaneleri de ortadan kaldırdık. Ama maalesef hala çözüm olmadılar. Yüzyıllardır inancımız bu topraklarda inkar ediliyor. Bu Anayasanın bu sorunlara çözüm olmayacağını bilen Aleviler referandumda net bir şekilde “Hayır” demişlerdir.”

Hacı Bektaş Veli Anadolu Kültür Vakfı

Hacı Bektaş Veli Anadolu Kültür Vakfı 1994 yılında kurulmuştur. Vakıf statüsünde bir sivil toplum kuruluşu olan HBVAKV ulusal bir örgütlenmeye sahiptir ve Türkiye genelinde 44 şubesi bulunmaktadır. Genel merkezi Ankara’da olan vakıf, Alevi yurttaşların sivil girişimleri ile kurulmuştur. Vakıf (HBVAKV), kurulduğu günden bu yana Alevi Bektaşî toplumunun sorunlarını çözmek ve ihtiyaçlarını karşılamak üzere, çok yönlü ve birçok alanda Türkiye çapında örgütlülüğü ile faaliyetlerde bulunmaktadır.

Vakıf Başkanı Gülümser Altuntaş konu ile ilgili şunları söylemiştir: “Hacı Bektaş Veli Anadolu Kültür Vakfımızın amacına uygun çalışmalarımızı sürdürürken ülkemiz gündemine dair konular hakkındaki düşüncelerimizi topluma ulaştırmak gibi de bir misyonumuzun olduğuna inanmaktayız. Ülkemiz yarınına dair bir karar veriliyorsa bu ülke topraklarında barışın kardeşliğin hoş görünün yılmaz savunucusu Hacı Bektaş Vakfı olarak iyiden yana olan tavrımızı sürdürmek felsefemizin gereğidir. 16 Nisan 2017 referandumunda da ülkemizin geleceği açısından bir dönüm noktası olmasından ötürü HBAKV olarak tavrımızı tavrımız elbette ki hayırdan yana olmuştur.

Peki niçin hayır dedik? Ülkemizin geleceği ve kaderi tek kişiye emanet edilirken yaklaşık yüz elli yıllık parlamenter geleneğimiz bir çırpıda ortadan kaldırılarak meclisin fonksiyonsuzlaştırıldığı, yargı gibi temel organların tek kişinin inisiyatifine bırakıldığı demokratik işleyişin rafa kaldırıldığı bir anlayışa karşı hayır dedik. Laiklik öğretiminin olmazsındandır. Ne yazık ki tek adam rejimiyle ülkemizin temelini teşkil eden laiklik ilkesinin işlevsizleştirilerek, 4+4+4 eğitim sisteminde olduğu gibi toplumu hızla gerileştireceğinden ötürü hayır dedik. Yaşadığımız coğrafyaya yönelik emperyalist müdahalelere, ülkemizi açık hale getirenlere karşı hayır dedik.”

Sonuç

Sivas merkez ve ilçelerinde kurulan sandık sonuçları incelendiğinde, Alevilerin yaşadığı köylerin hemen hemen tamamında tüm seçmenlerin oy tercihlerini “hayır” oyundan yana kullandıklarını tespit edilmektedir. Bazı köylerde çıkan birkaç tane “evet” oyunun ise bu sandıklarda görevlendirilen memurlar ya da siyasi partiler adına gönderilen temsilcilere ait oylar olduğu düşünülmektedir.

Görüşme yapılan Alevi vatandaşlar ve Alevi dernek, kurum ve vakıfların temsilcileri de referandumda “hayır” yönünde tercihte bulduklarını ifade etmişlerdir. Bu

kişilerin hemen hemen hepsi, yapılacak olan anayasa değişikliği ile elde etmiş oldukları hakların birçoğunun ellerinden alınacağı ve laiklik ilkesinin tehlikeye gireceği endişesini taşıdıklarını belirtmişlerdir. Bu görüşmelerden edinilen gözlemlerden birisi de siyasal iktidarın mezhepçi ve ayrımcı bir politika izlediğine dair bir kanaatin Aleviler arasında yaygın bir endişeye neden olduğudur. Anayasa değişikliği ile ilgili yapılan bu referandumun tek adam diktasına yol açacağını ve dolayısıyla devleti yönetiminin padişahlık gibi bir yönetim anlayışına neden olacağını düşünmektedirler. Özellikle hilafet ve saltanat tartışmalarının Alevi vatandaşlar arasında Osmanlıyı çağrıştırdığı görülmekte ve bu durum Osmanlı zamanında sürekli katliam ve baskılara maruz kalmış Alevi vatandaşlar arasında endişenin yaygınlaşmasına, iktidara karşı daha da sert bir tutum almalarına neden olmaktadır.

Yapılan görüşmelere göre, AKP hükümetinin yaklaşık 16 yıllık iktidarı boyunca, Alevi vatandaşların başta ibadet etme olmak üzere diğer tüm taleplerini yasal bir güvence altına almadığı gibi, Alevileri endişelendirecek bir takım düzenlemeler getirdiği düşünülmektedir. Katılımcılar iktidarlarının ilk yıllarında daha demokratik ve özgürlükçü bir algı yaratan AKP hükümetinin, ilerleyen yıllarda bu adımları atmaktan vazgeçerek, daha otoriter ve baskıcı bir anlayışa yöneldiğini ifade etmişlerdir. Örneğin iktidarların ilk yıllarında “Alevi Çalıştayları” düzenleyerek yürütülen çalışmalar olumlu bir neticeye ulaştırılamamıştır. Üstelik bu çalıştaylar genellikle Alevi yaşam tarzıyla ilişkisi olmayan kişilerle düzenlenmiştir. Yine Alevilerin temel taleplerinden birisi olan Cem evlerinin ibadet hane statüsüne alınarak, elektrik, su gibi giderlerinin devlet tarafından karşılanması isteklerinin, siyasal iktidar tarafından görmezden gelindiği düşünülmektedir. Hatta onlara göre iktidar, Cem evlerini ibadet hane olarak değil, kültür evi olarak tanımlamaya çalışmıştır. Öte yandan 1980 darbesinin bir ürünü olan ortaöğretimde zorunlu din dersleri uygulamasının kaldırılmaması Aleviler arasında düş kırıklığına neden olmuş ve iktidarın mezhepçi bir politika izlediği algısını yaratmıştır. Her vesile ile 1980 darbesinin bir ürünü olan 1982 Anayasasının değiştirilmesini dile getiren bu iktidarın, Alevileri ilgilendiren din derslerinin zorunluluğunu ortadan kaldırmak yerine, bütün okullarda müfredata din ağırlıklı konular koyması Alevileri hepten ürkütmektedir.

Eğitimde zorunlu din ve ahlak kültürü derslerine karşı 2014 yılında açılan davada AİHM, zorunlu din dersi uygulamasının Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (AİHS) eğitim hakkıyla ilgili maddesinin ihlal edildiğine karar vermiştir. “Başvuruyu inceleyen 7 hakimli AİHM heyeti, Türkiye'nin, orta eğitimde uyguladığı din derslerinde,

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (AİHS) eğitim hakkını düzenleyen 1 No' lu Protokolü'nün 2' nci maddesini ihlal ettiğine hükmetti. Kararda, "Mahkememiz, Türk eğitim sisteminin, din eğitimi konusunda, ailelerin inançlarına saygı gösterecek uygun metotları halen yürürlüğe koymadığını tespit etmiştir. 1 No' lu Protokol'ün 2' nci maddesi ihlal edilmiştir" denildi (Hürriyet Gazetesi 17-09-2104). Ancak bu konuda henüz gereken yasal düzenlemeler yapılmamıştır. Siyasal iktidarın eğitim kurumlarında din ve mezhep konusundaki dayatmacı bir tutum sergilemesi Alevileri endişeye sevk etmektedir.

Sonuç olarak, Alevi kökenli yurttaşların, cumhuriyetin kurulduğu günden bu yana çok kısa aralıklarla ve kısmen bazı sağ siyasal partileri yönelmiş olsalar dahi, genel olarak Atatürk'ün kurduğu parti olan CHP'ye oy verdikleri görülmektedir. Bu oy verme tutumu genel seçimlerin dışında, referandum gibi anayasa değişikliklerinde de devam etmektedir. CHP referandumda "hayır" ağırlıklı kampanya yürüttüğü için bu partinin doğal tabanı görünümündeki Alevi vatandaşlar da "hayır" yönünde oy kullanmışlardır.

Alevi vatandaşlar oy vermeme sebebi olarak, mevcut siyasal iktidarın (AKP), Alevi-Bektaşlı toplumunun sorunlarını ve çözümlerini tam olarak belirlememesi, Alevilikle ilgili politika ve projeler oluşturmaması, demokrasi, insan hakları ve hukuk faaliyetlerine önem vermemesi, hak ve özgürlükleri yok sayan veya kısıtlayan, ayırımçı politikalar, tutum ve davranışlar sergilemesini görmektedirler.

KAYNAKÇA

- ATA, Kelime (2007). *Türkiye Birlik Partisi*. Kelime Yayınevi.
- AYDIN, Erdoğan (2005). *Aleviliği Ne Yapmalı*. İstanbul: Nokta Kitap.
- BURDEAU, Georges (1969). *Droit constitutionnel et institutions politiques*. Paris, LGDJ.
- DUVERGER, Maurice (1962). *Institutions politiques et droit constitutionnel*. Puf, Paris.
- GÖLBAŞI, Haydar (2007). *1980 Sonrası Alevi Bektaşî Örgütlenmelerinin Sosyolojik Bir İncelemesi*. İstanbul: Alev Yayınları.
- GÖZLER, Kemal (2017). *Elveda Anayasa*. Bursa: Ekin Yayınevi.
- HÜRRİYET GAZETESİ. 17-09-2014.
- KAPANİ, Münci (1981). *Kamu Hürriyetleri*. Ankara: AÜHF Yayını.
- MELİKOFF, İrene (1994). *Uyur İdik Uyardılar, Alevilik-Bektaşilik Araştırmaları*. Çev. Turan Alptekin. İstanbul: Cem Yayınevi.
- MELİKOFF, İrene (1998). *Efsaneden Gerçeğe Hacı Bektaş*. İstanbul: Cumhuriyet Kitap Kulübü.
- OCAK, A. Yaşar (1996). *Türk Sufiliğine Bakışlar*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- SARAÇ, Necdet (2011). *Alevilerin Siyasi Tarihi*. İstanbul: Cem Yayınevi.
- ŞENER, Cemal (1995). *Alevilik Olayı*. İstanbul: Ant Yayınları.
- TEZİÇ, Erdoğan (2012). *Anayasa Hukuku*. İstanbul: Beta Yayıncılık.
- YAMAN, Ali (2004). *Alevilikte Dedelik ve Ocaklar*. İstanbul: Karacaahmet Sultan Derneği Yayınları.
- YAMAN, Mehmet (1994). *Alevilik İnanç-Edeb-Erkan*. İstanbul: Ufuk Yayıncılık.

